

Fryz Artur (1963-2013) – poeta, dziennikarz, publicysta, autor piosenek, krytyk literacki, animator kultury, twórca Ogólnopolskiego Konkursu Literackiego i Festiwalu „Złoty Środek Poezji”, instruktor d.s. literatury w Kutnowskim Domu Kultury, radny miejski.

Urodzony 19 września 1963 r. w Ostrowie Wielkopolskim, syn Stanisława (1939-1991) i Zuzanny z domu Majchrzak (1938-1976), brat Ilony. Po tragicznej śmierci matki, w 1977 r. przeprowadził się z ojcem i siostrą do Brzezin na Rzeszowszczyźnie. W 1982 uzyskał maturę w Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Wiktora w Dębicy. W latach 1982-1983 studiował nauki społeczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie. W 1985 r. rozpoczął studia polonistyczne na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i w tymże roku zawarł związek małżeński z koleżanką ze studiów, Beatą Staniszewską. W czasach studenckich urodziło im się troje dzieci: Aleksandra – absolwentka Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu, radca prawny, Martyna – absolwentka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, magister filologii polskiej, nauczyciel języka polskiego i angielskiego oraz Jonasz – pracownik Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Kutnie.

Tytuł magistra filologii polskiej obronił w 1990 r. Z okresu studiów pochodzą jego pierwsze poważniejsze próby poetyckie i pierwsze publikacje. Redagował dodatek literacki „Wertepy” studenckiego czasopisma „Wielkie Koło”. Zetknął się wówczas ze studenckim ruchem opozycyjnym skupionym wokół podziemnej prasy i telewizji, z którym podjął współpracę. Debiutował jako krytyk i publicysta w podziemnym piśmie „Notatnik Polityczny”, współtworzył audycje w Telewizji NOWA. W 1986 r. został wybrany na przewodniczącego Koła Polonistów, był autorem scenariuszy i reżyserem spektakli poetyckich, wystawianych przed społecznością akademicką. W międzyczasie zdobył II. nagrodę w Ogólnopolskim Konkursie Poetyckim „O kwiat kapryfolium” we Wrocławiu.

Po ukończeniu studiów w 1989 r. zamieszkał z rodziną w Kutnie, z którym związana jest jego żona, długoletnia nauczycielka języka polskiego w szkołach średnich. W tym samym roku zdobył I. nagrodę w 10. edycji Ogólnopolskiego Konkursu Poetyckiego im. Wł. Broniewskiego „O liść dębu”, a w 15. edycji w 1994 r. III. nagrodę. Był też laureatem konkursów: im. Stanisława Grochowiaka (dwa wyróżnienia, 1989), o Nagrodę „Jesiennej Chryzantemy” (II nagroda, 1999), „Człowiek-Dobro-Piękno” (wyróżnienie, 2006) oraz I. Ogólnopolskiego Konkursu Literackiego organizowanego w Kutnie (II nagroda, 1993).

W latach 1989-1991 nauczał języka polskiego w II Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Kasprowicza w Kutnie. W okresie 1991-1992 był dyrektorem handlowym warszawskiego przedsiębiorstwa „Inwest-Prom”, zaś w latach 1992- 993 specjalistą d.s. animacji komputerowej w Płockiej Telewizji Kablowej „Relax-Sat”. Współpracował także z Mazowiecką Agencją Reklamy, Organizacji i Wydawnictw „MAROW” w Płocku (1993-1995). W 1995 otworzył własną Agencję Usług Poligraficznych i Komputerowych „WANDEA”, działającą do 1998 r. W latach 1999-2001 był prezesem spółki wydawniczej „Atu Press”. Kolejne lata poświęcił pracy dziennikarskiej w nowo powstających pismach regionalnych: był redaktorem naczelnym miesięcznika „Kurier Niebieski” (1998-1999) i tygodnika „Życie Kutna” (1999-2001), a także redaktorem miesięcznika „Czas Kutna” (1995-1996) i tygodnika, a potem miesięcznika „Puls Kutna” (2004-2006). Współpracował z „Tygodnikiem Płockim” i „Nowym Tygodnikiem Płockim” oraz z portalami internetowymi.

Wszedł do literatury w 2001 r. albumem poetyckim *miasto nad bitwą. 24 sonety municypalne* (wyd. Oficyna Wydawnicza WANDEA), osadzonym w przestrzeni Kutna. Miasto, jako podmiot i przedmiot poznania, „opowiada siebie” przez pryzmat wydarzeń, miejsc i postaci, które kreślą jego kontur historyczno-kulturowy. Po ukazaniu się tomu zainicjował działalność zespołu muzycznego Grupa Otwarta, który w następnych latach, w zmieniających się składach, wykonywał jego piosenki ułożone w trzy programy koncertowe: „*Wieczny walc*” (pierwszy koncert w 2001 r.), „*Kto w Kutnie nie był...*” (pierwszy koncert w 2006 r.), „*Huśtaweczka, czyli piosenki Artura Fryza*” (pierwszy koncert w 2010 r.). Koncerty odbyły się w Kutnie, Warszawie, Łodzi, Wrocławiu, Płocku, Sosnowcu i Ogródku koło Orzysza (Muzeum Michała Kajki).

W 2002 r. kandydował w wyborach samorządowych do Rady Miasta Kutna z listy Komitetu Wyborczego „Porozumienie dla Kutna” i został radnym (kadencja 2002-2006). W tymże roku wydał tomik *przed zamknięciem* (wyd. „Nowy Świat”), zawierający wybór wierszy z dotychczasowego dorobku. Na okładce wykorzystano obraz Andrzeja Moraczewskiego, malarza i rzeźbiarza z Żychlina, noszący taki sam tytuł. Rok później, we współpracy Muzeum w Łowiczu, zorganizował wystawę rzeźby *madonny cicho*, złożoną z cyklu drewnianych Madonn A. Moraczewskiego oraz własnych wierszy z motywem Madonny.

W 2003 roku założył Środkowoeuropejskie Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne „Środek”, działające do 2011 roku, był w tychże latach jego wiceprezesem. Działalność stowarzyszenia opierała się głównie na jego autorskich projektach, które zmieniły obraz Kutna –

stało się rozpoznawalnym ośrodkiem życia literackiego. Stowarzyszenie było wydawcą „Pulsu Kutna” i wielu książek regionalnych, organizatorem Ogólnopolskiego Konkursu Literackiego „Złoty Środek Poezji”, Konkursu na autorską formę dziennikarską w kategorii felieton lub reportaż oraz Turnieju Jednego Wiersza o Laur Celiny Dangel–Fijałkowskiej.

W 2003 roku został fundatorem-założycielem Fundacji Odbudowy Pałacu Saskiego w Kutnie, jej celem była odbudowa i adaptacja zabytku na obiekt muzealny będący własnością Miasta Kutna i użytkowany zgodnie z rangą i charakterem tej historycznej budowli.

Również w 2003 r. podjął zatrudnienie w Kutnowskim Domu Kultury, na stanowisku instruktora d.s. literatury. Jego praca zawodowa była nierozzerwalnie związana z działalnością społeczną w ŚSSK „Środek” – obie dotyczyły promocji literatury i wzajemnie się dopełniały – dzięki czemu wniósł nową jakość do działalności Kutnowskiego Domu Kultury. Organizował spotkania z pisarzami w ramach autorskiego cyklu „Przestrzenie literatury” oraz warsztaty literackie i dziennikarskie dla młodzieży; akcje „Kutnowski Pociąg do Teatru” – zbiorowe wyjazdy na ważne spektakle do teatrów Warszawy i innych dużych miast; prowadził wykłady o polskiej poezji współczesnej, planując ich wydanie drukiem. W 2010 roku, w ramach cyklu „Środek daleko od Centrum. Liryczne prowincje”, zorganizował w Kutnie, Bydgoszczy i Ostrowie Wielkopolskim, spotkania z poetami spoza głównego nurtu, których idea, oprócz prezentacji wierszy, była pochwała prowincji jako mickiewiczowskiej „ojczyzny poetów”. Wspierał lokalnych twórców w przygotowaniach do debiutu, był autorem wstępów i redaktorem kilku zbiorów wierszy oraz autorem projektu merytorycznego i edytorskiego Kalendarza Ucznia i Nauczyciela „Bakałazak”, który doczekał się kilkunastu edycji. W 2012 r. „otworzył” Okno Poezji – w oknie swej pracowni regularnie zamieszczał plansze z tekstami wierszy polskich poetów, pochodzących z ich nowo wydanych tomów, co wraz z promocją w mediach stawało się aktem kulturowym.

Rok 2005 przyniósł realizację dwuczłonowego projektu autorskiego – I Ogólnopolski Konkurs Literacki na najlepszy poetycki debiut książkowy roku poprzedniego, organizowany przez ŚSSK „Środek”, oraz festiwal organizowany przez KDK. Nadał im wspólną nazwę „Złoty Środek Poezji” – kontynuowane są do dziś, jednakże w okrojonej formie. Laureaci Konkursu otrzymują nagrodę „Złoty Środek Poezji”, noszącą od 2015 r. jego imię. Unikatową formą promocji Konkursu stała się „Ściana Poetów” – do 2013 r. wiersze laureatów I. nagrody z każdej edycji były elementem prac plastycznych wykonanych na murze byłego aresztu śledczego.

Festiwal promujący i popularyzujący poezję poprzez różnorodne działania literacko-artystyczne (Ogólnopolski Otwarty Konkurs Jednego Wiersza, Plebiscyt i Konkurs „Poetycka Kostka Wolnego Wyboru” dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych z powiatu kutnowskiego; spotkania autorskie, slamy poetyckie, debaty, koncerty, wystawy, happeningi itp.), od 2006 roku stał się imprezą międzynarodową i wielokrotnie był dofinansowywany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

W 2007 r. opublikował tom *wspólne miejsca* (wyd. FPW Epigraf), zawierający wiersze z lat 2002-2006, o którym Karol Maliszewski pisał w posłowniu: *miejsca wspólne są miejscami nawiązywania rozmowy istotnej, czyli takiej, która zbliża nas do nienazwanego. Być może wtedy ocieramy się o pozory zrozumienia, a w prześwicie ukazuje się transcendencja*. W 2010 r. opublikował tom transgresywnych wierszy *czytanie z księgi świętego klapouchego* (wyd. Kwadratura) oraz wznowione w wersji rozszerzonej *Miasto nad bitwą: 24 sonety municypalne i inne wiersze stąd* (wyd. ŚSSK Środek). Był autorem wydanej w 2011 r. antologii *Pociąg do poezji. Intercity* (wyd. Kutnowski Dom Kultury), składającej się z wierszy 63. poetów z 7. krajów europejskich, które zawierają motyw podróży. Antologia, wydana i rozprowadzona w nakładzie 5000 egz., ukazała się we współpracy ze Spółką PKP Intercity i dzięki temu dotarła do pasażerów spółki w całej Polsce.

Artur Fryz przed Ścianą Poetów. Festiwal „Złoty Środek Poezji”, Kutno 2013

Źródło: <http://www.zlotysrodekpoezji.pl/blog>

W 2013 r. ukazała się kolejna antologia jego autorstwa – *Węzły, sukienki, żagle. Nowa poezja, ojczyzna i dziewczyna* (wyd. Kutnowski Dom Kultury), dofinansowana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zamieścił w niej wiersze 90. poetów z 8. krajów Europy. W tym samym roku opublikował tom poetycki *klatka schodowa kieszeń minotaura* (wyd. Muzeum

Miasta Ostrowa Wielkopolskiego), w którym zderza i przełamuje semantycznie przestrzenie poznawcze, by nadać poetyckiemu doświadczeniu wielowymiarową perspektywę. Jakby w nawiązaniu do tak właśnie pojętej roli poety, stworzył projekt artystyczny „Czysta poezja - brudny rock”, polegający na połączeniu slamu poetyckiego z koncertem muzycznym. Do jego realizacji wykorzystał melorecytacje swoich wierszy i punkową muzykę kutnowskiej grupy SKALP.L. Pierwszy i jedyny koncert z jego udziałem odbył się w maju 2013 r. We wrześniu tamtego roku została zarejestrowana Fundacja im. Jana Kochanowskiego, którą założył wspólnie z poetą Sławomirem Matuszem.

Współpracował z dwumiesięcznikiem literackim „Topos”, w którym publikował teksty krytycznoliterackie. Jego wiersze drukowane były w wielu pismach literackich oraz antologiach, tłumaczono je na rosyjski i słowacki.

W 2011 r. otrzymał Nagrodę Starosty Kutnowskiego za rok 2010 w dziedzinie twórczości artystycznej, upowszechniania i ochrony kultury.

Cierpiał na nieuleczalną chorobę, której echa pobrzmiewają w jego twórczości poetyckiej. Pod jej wpływem, 14 listopada 2013 r. – jakby podążając za wierszem *lista nieobecności z tomu wspólne miejsca*. – „sam wpisał się na listę”. Spoczywa na cmentarzu parafialnym w Łąkoszynie.

Grażyna Baranowska

Źródła:

Archiwum rodzinne Fryzów

Archiwum ŚSSK „Środek

<http://www.kdk.net.pl/page/13,imprezy.html>
archiwum”

Rozmowa z Arturem Fryzem z 19. maja 2013 r. [w:] „Salon Literacki: Internetowa Gazeta Kulturalna”, nr 6/2015

Materiały i poszukiwania własne autorki hasła.